

NOOIT TE LAAG VOOR GOD

Salmon verwekte Boaz bij Rachab (Matteüs 1,5)

In onze gang

Bij ons thuis hangen in de gang foto's van familieleden en vrienden. Daartussen hangt een foto van het gezin waarin mijn vader opgroeide. Hij is gemaakt in de jaren dertig. Je ziet mijn opa en oma en zes kinderen. Een mooie foto, maar met één smetje: mijn opa heeft een Hitlersnorretje. Het maakt me altijd wat ongemakkelijk. Niet dat mijn opa ook maar enige sympathieën in die richting had. Verre van dat. Zo'n snorretje was bovendien toen in de mode. Maar ik hoop altijd maar dat bezoekers bij het zien van die foto niet die foute associatie hebben. Al heb ik natuurlijk nu met deze mededeling slapende honden wakker gemaakt. Hoe dan ook, ik voel me er altijd een klein beetje ongemakkelijk bij.

Maar als ik me daar al ongemakkelijk bij voel, hoe zou dat dan zijn bij een voormoeder die én prostituee was én landverraadster? Want zo iemand prijkt wel in de eregalerij van Jezus' voorouders: Rachab, prostituee op de wallen van Jericho.

Niet romantiseren

Ze is een van de weinige vrouwen die in het geslachtsregister van Jezus wordt genoemd. Je leest voornamelijk mannennamen. Vier vrouwen vormen de uitzondering. Het zijn alle vier niet-joodse vrouwen. En er kleeft aan hun levensverhaal telkens een seksuele smet.

In de christelijke traditie is er een neiging om het ongemak van deze eregalerij weg te masseren of te romantiseren. Dan wordt er een stichtelijk draai aan gegeven. Rachab zou van het ene op het andere moment bekeerd zijn en een voorbeeldig leven zijn gaan leiden. Alsof ze voorzitter werd van de plaatselijke evangelisatiecommissie! Het verhaal van Rachab werd teruggebracht tot kleinburgerlijke proportie. Tot voor ons vertrouwd terrein. Maar de Bijbel is geen streekroman. Het is een boek van Gods onstuimige geschiedenis met zondaars.

Op de wallen van Jericho

Rachab had haar bedrijf op de wallen van Jericho. Letterlijk. Ze had haar bedrijf op de stadsmuur. Prostitutie speelt zich altijd af aan de rand van de samenleving. De Wallen van Amsterdam liggen nu misschien in het centrum als een soort kermis van vermaak voor toeristen (verschrikkelijk trouwens), maar eens was het de rand van de samenleving. Hoeren horen er niet bij. Ze worden hooguit gedoogd. Zo ook Rachab. Waarschijnlijk was Rachab behalve prostituee ook waardin. Bordeel en herberg gingen in die tijd nog al eens samen. Vandaar dat de twee spionnen al snel bij haar uitkwamen.

Het verhaal van Rachab is snel verteld. Het gerucht over oprukkende Israëlieten had ook Jericho bereikt. De stad was in rep en roer. Wat zou er gaan gebeuren? Voor Rachab moet dan ook al snel duidelijk zijn geworden dat de twee mannen die bij haar aanklopten, onraad betekende. Dat had ook de plaatselijke politie door. Toen die arriveerde, verborg Rachab haar klanten.

Welbegrepen eigenbelang

Uit mededogen? Dat zou je misschien nog even kunnen denken. Maar met haar stadgenoten had ze weinig mededogen. Ze wist dat zij eraan zouden gaan. En zichzelf misschien ook. Daarom redde zij haar eigen hachie. En dat van haar familie, dat dan weer wel. Want ook prostituees zijn dochter-van, zus-van, nichtje-van, tante-van, en ja.. soms ook moeder-van. Rachab dacht aan zichzelf, maar ook aan haar ouders, broers en zussen. In de onderhandelingen met de spionnen, bedong ze dat haar hele familie gepaard zou blijven.

Maar daarmee leverde ze haar eigen stadgenoten uit. Welbegrepen eigenbelang, maar ook laag. Ze sprak dan wel vroom: 'Ik weet dat de HEER dit land aan jullie heeft gegeven.' Maar dat is naar de mond praten. Opportunisme: je opvattingen principeloos aanpassen aan de omstandigheden. Zo de wind waait, waaide Rachabs rokje.

Hard leven

Een ding ter verdediging: het leven had haar misschien hard gemaakt. Met opzet gebruikte ik steeds het woord 'prostituee' en liever niet het woord 'hoer'. Want

hoe vaak wordt het woord 'hoer' niet als scheldwoord gebruikt? Zo zal ook Rachab de minachting van veel van haar stadgenoten gevoeld hebben. Met zo iemand ging je niet om. Het is het oudste beroep ter wereld, zeggen we, maar het is ook een veracht beroep. Welke aangepaste burger wil een hoer als vriendin?

Het leven heeft prostituees dan ook vaak cynisch gemaakt. Ze kennen bovendien de verborgen kant van hun klanten. Voor het oog vaak een keurig leven, maar in het geniep de meest bizarre wensen en dromen. Nee, leer een hoer de mensen kennen! Ze weten vaak het best wat er achter die keurige geveltjes schuilgaat.

Zwarte inkt

Ook Rachab wist hoe weinig principes vaak waard zijn. Ze heeft geleerd voor haar eigen belang op te komen. Ze heeft haar prijs. In ruil voor de onderduik en een vluchtweg bedingt ze dat zij en haar familie bij de aanval gespaard zullen worden. Het rode koord – in alle tijden en op alle plaatsen kleur van de prostitutie – zal haar paspoort naar veiligheid zijn.

Juist zij, heidense prostituee en landverraadster, wordt opgenomen in de eregalerij van Jezus. Waarom? En hoe? Wat dat laatste betreft: de Bijbel geeft haar een joodse man: Salmon. Met hem kreeg Rachab een kind. De Bijbel geeft haar in die paar woorden een leven na de verovering van Jericho. Maar meer weten we niet van haar. Dat hoeft ook niet. Van belang is dit: ze wordt een van de stammoeders van de messias. Omdat ze zo'n voortreffelijk mens was? Welnee, haar naam tussen al die andere namen in het familieregister van Jezus draagt deze boodschap in zich: *God schrijft zijn geschiedenis van licht soms met donkere inkt.*

Anarchistisch

Er zit iets stuitends in de geschiedenis van God. Mensen met hun grandeur en misère, met hun grootsheid, maar ook met hun soms walgelijke en misselijk makende keuzes, met hun overwinningen, maar ook met hun diepe morele nederlagen - die mensen vormen de dwarsliggers en wissels van het spoor waarover God de trein van zijn geschiedenis laat rijden richting nieuwe wereld.

Er zit iets anarchistisch in het evangelie, iets dat al onze regels tart. Het zijn geen heiligen die voorop lopen in de stoet van Gods mensen. 'Hoeren en tollenaars

gaan u voor in het Koninkrijk,' zal Jezus zeggen. Die uitspraak maken wij al snel onschadelijk door er 'bekeerde hoeren en tollenaars' van te maken. Maar dat zei Jezus niet. Net zoals hij niet zei: 'Wee u, gij *onbekeerde* rijken.' Hij zei ongezoeten: 'Wee u, gij rijken.' En trouwens nooit: 'Wee u, gij prostituees.'

Rachab als evangelie

De naam van Rachab in het geslachtsregister van Matteüs zegt dan ook iets over het kind dat uit haar familielijn zal komen. Haar naam draagt het evangelie al in zich. Je hoort al in de verte die woorden echoën van haar achter-achter-achter-achter-kleinkind over hoeren en landverraders. En over hoe het Koninkrijk van God voor de geminachten het eerst opengaat.

Een stuitend evangelie, want het doorbreekt al onze burgerlijke wetten. Maar tegelijk omvat het ook ons. Want wat gaat er schuil achter ons geveltje? In ieder mensenleven zijn er kelders en zolders waar dingen staan die we het liefst vergeten en in ieder geval niet prijsgeven aan het oog van anderen. Dingen waar je je voor schaamt. Die het liefst zou wegdoen. Maar je kunt ze ook niet aan de straatkant zetten bij het andere vuil, want dan kan het ook gezien worden. En dus houd je het binnen.

Voor iedereen

Maar de naam van Rachab in dat rijtje voorouders is voor iedereen een evangelie. Ook als jij je leven hebt verpest, ben je voor God niet afgeschreven. Nee, het kwaad wordt in de bijbel niet goedgepraat of toegedekt. Integendeel, het wordt met donkere inkt beschreven. Maar het kwaad kan wel – met een ouderwetse uitdrukking - ten goede gedacht worden. God kan ook uit jouw verziekte of ontspoorde leven op een wonderlijke manier goed maken door het op te nemen in een geschiedenis van heil.

Daarom wordt het voor iedereen Kerst. Daarom ook is iedereen welkom aan de tafel van Jezus. Je hoeft niet eerst een proeve van bekwaamheid of goed gedrag af te leggen. Je hoeft je alleen maar toe te vertrouwen aan deze man die at met hoeren en tollenaars. De Zoon van God schaamt zich niet dat hij ook een *son of a bitch* is. Er hoeft ook jou en mij dus niets in de weg te staan. Ja, misschien dit: dat jij jezelf te goed vindt voor dat gezelschap. Maar de foto van Rachab haalt hij niet weg. Hij blijft hangen. Naast de jouwe.